

Náhrada škody. Nemoc z povolání. Péče poškozeného o osobu blízkou.

[§ 190 odst. 3](#), [§ 195 odst. 1](#) a [3 zákona č. 65/1965 Sb.](#), zák. práce, ve znění účinném do 30. 9. 1999

§ 355 zák. práce, ve znění účinném od 1. 1. 2007

[§ 17 odst. 4 zákona č. 1/1992 Sb.](#) o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku, ve znění účinném do 31. 12. 2006

Z důvodu odpovědnosti za škodu při nemoci z povolání nemůže být zaměstnanci, který pro následky nemoci z povolání není schopen konat dosavadní práci, uhrazena újma spočívající v tom, že z důvodu péče o blízkou osobu, která pro svůj dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při zvládnání základních životních potřeb, nemá po zjištění nemoci z povolání příjem z vlastní výdělečné činnosti. Výdělek po zjištění nemoci z povolání se v tomto případě určuje podle pravděpodobného výdělku, jehož by poškozený zaměstnanec dosáhl při práci odpovídající jeho schopnostem, kvalifikaci a zdravotnímu stavu, již by prokazatelně vykonával, kdyby tomu nebránila okolnost, že pečuje o blízkou osobu, která pro svůj dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při zvládnání základních životních potřeb.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne

19. 3. 2019

, sp. zn.

21 Cdo 4262/2018

Z odůvodnění:

Žalobkyně se žalobou podanou u obvodního soudu dne 20. 9. 2011 domáhala, aby jí žalovaná zaplatila 109 409 Kč. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že jako zaměstnankyně zaměstnavatele Zemědělské družstvo S. v M., družstvo – v likvidaci, se sídlem ve S. (dále jen „Zemědělské družstvo S. v M.“), „utrpěla dne 31. 8. 1994“ nemoc z povolání, že v té době bylo Zemědělské družstvo S. v M. pojištěno pro tyto případy u žalované, že usnesením okresního soudu ze dne 19. 9. 2007, č. j. 3 C 940/98-124, byl schválen smír, podle kterého bylo Zemědělské družstvo S. v M. povinno zaplatit žalobkyni „rentu“ za období od 1. 7. 2003 do 31. 8. 2007 ve výši 220 242 Kč, náhradu 2/3 nákladů řízení ve výši 23 800 Kč a od 1. 9. 2007 vyplácet žalobkyni „měsíční rentu“ ve výši 4 719 Kč, že dne 31. 3. 2003 byl na Zemědělské družstvo S. v M. prohlášen krajským soudem konkurs, který skončil po splnění rozvrhového usnesení dne 10. 3. 2009, a že žalobkyni bylo před skončením konkursu vyplaceno odškodnění za nemoc z povolání ve formě „měsíční fixní renty“ jen částečně. Uvedla, že jelikož ve smyslu [§ 1 odst. 2 vyhl. č. 125/1993 Sb.](#) (není-li právního nástupce zaměstnavatele, který zanikl po 31. 12. 1992) má poškozený, který utrpěl pracovní úraz nebo u něhož byla zjištěna nemoc z povolání po vzniku zákonného pojištění, právo na plnění podle § 2 této vyhlášky

přímo vůči pojišťovně, u které byl jeho zaměstnavatel před svým zánikem pojištěn, a jelikož žalovaná odmítla za Zemědělské družstvo S. v M. hradit žalobkyni rentu přiznanou pravomocným soudním rozhodnutím, žalobkyně se obrátila na okresní soud, který usnesením ze dne 11. 3. 2011, sp. zn. 50 E 868/2010, nařídil výkon rozhodnutí přikázáním pohledávek k uspokojení pohledávky žalobkyně ve výši 96 669 Kč spolu s náklady výkonu rozhodnutí ve výši 12 740 Kč, celkem tedy ve výši 109 409 Kč. Uvedla, že v souladu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. [III. ÚS 101/05](#) není podmínkou pro plnění pojišťovny její účast v soudním řízení jako vedlejšího účastníka na straně zaměstnavatele a že pokud jde o souhlas pojišťovny s tím, aby zaměstnavatel uzavřel se zaměstnancem smír, nelze zákonná a podzákonná ustanovení interpretovat v rozporu s mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána, a že proto nelze [§ 9 vyhl. č. 125/1993 Sb.](#) vykládat tak, aby došlo k omezení možnosti zaměstnance domoci se náhrady za pracovní úraz v případě platební neschopnosti zaměstnavatele.

Žalovaná zejména namítala, že není pasivně věcně legitimována, neboť Zemědělské družstvo S. v M. dosud nezaniklo, že podle [§ 9 odst. 2 vyhl. č. 125/1993 Sb.](#) není pojišťovna povinna plnit, pokud zaměstnavatel bez souhlasu pojišťovny uzavře soudní smír, že výklad podaný žalobkyní by vedl k „absurdním důsledkům“, kdy by zaměstnavatelé bez souhlasu pojišťovny uzavírali smíry s poškozenými na „absolutně nesmyslné částky“, a pojišťovny by byly povinny vždy plnit, a že žalobkyně je toho důkazem, neboť jí žádná ztráta na výdělku nevzniká, a ani v době, kdy byl uzavřen smír, nevznikala.

Obvodní soud rozsudkem ze dne 20. 3. 2012, č. j. 38 C 82/2011-24, žalobu zamítl a rozhodl, že žalované se nepřiznává náhrada nákladů řízení. Vycházel ze zjištění, že v průběhu řízení u okresního soudu pod sp. zn. 3 C 940/98 o odškodnění nemoci z povolání, kterou žalobkyně utrpěla jako zaměstnankyně Zemědělského družstva S. v M., u něhož pracovala v době od 1. 11. 1989 do 31. 1. 1996 jako ošetřovatelka dojníc, byl na majetek Zemědělského družstva S. v M. prohlášen konkurs, jehož účinky nastaly dne 31. 3. 2003, že v řízení bylo následně pokračováno se správkyňou konkursní podstaty Ing. D. H., že účastníci řízení uzavřeli při jednání dne 19. 9. 2007 smír, který byl schválen usnesením okresního soudu ze dne 19. 9. 2007, č. j. 3 C 940/98-124, a podle kterého se Zemědělské družstvo S. v M. zavázalo doplatit žalobkyni „rentu“ za období od 1. 7. 2003 do 31. 8. 2007 ve výši 220 242 Kč, platit žalobkyni od 1. 9. 2007 „měsíční rentu“ ve výši 4 719 Kč a zaplatit jí náhradu nákladů řízení ve výši 23 800 Kč, že usnesením krajského soudu ze dne 16. 1. 2009, č. j. 45 K 13/2002-494, byl zrušen konkurs na majetek Zemědělského družstva S. v M. splnění rozvrhového usnesení, že Zemědělské družstvo S. v M. je stále zapsáno v obchodním rejstříku a že usnesením okresního soudu ze dne 14. 3. 2011, č. j. 50 E 868/2010-6, byl nařízen výkon rozhodnutí přikázáním peněžité pohledávky, kterou má Zemědělské družstvo S. v M. za žalovanou z důvodu zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Dospěl k závěru, že Zemědělské družstvo S. v M. nemá vůči žalované právo na plnění z titulu zákonného pojištění odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, neboť uzavřelo soudní smír bez souhlasu žalované, a pohledávka, která má být v exekuci postižena, proto neexistuje.

K odvolání žalobkyně městský soud usnesením ze dne 26. 9. 2012, č. j. 23 Co 285/2012-69, rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. Uvedl, že dosud nejsou dány podmínky ani pro potvrzení, ani pro změnu napadeného rozsudku, neboť po vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně dne 20. 3. 2012 v 11.20 hod., ke kterému došlo po jednání konaném v nepřítomnosti žalobkyně, byla do spisu založena žádost zástupkyně žalobkyně ze dne 19. 3. 2012 o odročení jednání. Jelikož žádost byla soudu doručena do datové schránky dne 19. 3. 2012 v 9.46 hod. a jelikož zástupkyně žalobkyně žádala o odročení jednání z důvodu úrazu dolní končetiny, pro který se nemohla k jednání dostavit a který doložila potvrzením praktického lékaře o úrazu utrpěném dne 19. 3. 2012 ráno, soud prvního stupně nesprávným administrativním postupem soudu zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Obvodní soud rozsudkem ze dne 19. 2. 2013, č. j. 38 C 82/2011-81, rozhodl, že žaloba je co do základu opodstatněná a že o výši nároku a o náhradě nákladů řízení bude rozhodnuto v konečném rozsudku. Vycházel mimo jiné ze zjištění, že Zemědělské družstvo S. v M. uzavřelo s žalobkyní v řízení vedeném u okresního soudu pod sp. zn. 3 C 940/98 soudní smír bez souhlasu žalované, a dospěl k závěru, že výklad vnitrostátní úpravy zákonného pojištění zaměstnavatele je třeba provádět v souladu se závazkem vyjádřeným v čl. 11 Úmluvy Mezinárodní organizace práce o odškodňování pracovních úrazů, aby bylo v případě nesolventnosti zaměstnavatele zajištěno odškodnění zaměstnance utrpěvšího pracovní úraz nebo nemoc z povolání, že pohledávka Zemědělského

družstva S. v M. za žalovanou z titulu zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu způsobenou nemocí z povolání existuje a že výše této pohledávky odpovídá rozsahu, v jakém Zemědělské družstvo S. v M. odpovídá žalobkyni za škodu způsobenou nemocí z povolání podle [zákoníku práce](#).

K odvolání žalované městský soud rozsudkem ze dne 26. 6. 2013, č. j. 23 Co 162/2013-97, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Souhlasil se závěrem soudu prvního stupně, že pohledávka Zemědělského družstva S. v M. za žalovanou z titulu zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu způsobenou nemocí z povolání existovala v době podání návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky a že konkrétní výše této pohledávky bude předmětem dalšího řízení.

Obvodní soud rozsudkem ze dne 16. 2. 2016, č. j. 38 C 82/2011-176, žalobu zamítl a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení 2 100 Kč a že České republice – obvodnímu soudu se náhrada nákladů řízení ve výši 5 984,25 Kč vůči žalobkyni nepřiznává. S ohledem na to, že byla dána existence pohledávky žalobkyně za žalovanou z titulu zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, zkoumal soud prvního stupně, zda výše náhrady za ztrátu na výdělků činí 4 719 Kč měsíčně tak, jak bylo stanoveno soudem schváleným smírem, a ze znaleckého posudku vypracovaného JUDr. M. M. dne 20. 4. 2015 zjistil, že žalobkyni ztráta na výdělků za období měsíců prosinec 2007 a září 2008 až prosinec 2010 nevznikla. Dospěl proto k závěru, že ačkoli bylo v řízení prokázáno, že žalovaná odpovídá za škodu podle [zákoníku práce](#), žalobkyni za období od prosince 2007 do září 2009 žádný nárok na náhradu za ztrátu na výdělků nevznikl. Dále dovodil, že žalobkyně nemá nárok ani na plnění ve výši 12 470 Kč představující náklady exekučního řízení stanovené usnesením okresního soudu ze dne 11. 3. 2011, č. j. 50 E 868/2010-6, neboť se jedná o příslušenství pohledávky ve smyslu [§ 121 odst. 3 zák. č. 40/1964 Sb.](#), a jelikož není odůvodněn rozsah, v jakém žalobkyně svůj nárok na náhradu škody uplatnila, nemohou náklady exekučního řízení vynaložené žalobkyní představovat účelně vynaložené náklady spojené s uplatněním pohledávky vznikající z této škody.

K odvolání žalobkyně městský soud rozsudkem ze dne 19. 10. 2016, č. j. 23 Co 308/2016-204, doplněným usnesením ze dne 19. 10. 2016, č. j. 23 Co 308/2016-209, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobě vyhověl, a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů 90 738 Kč k rukám advokátky JUDr. D. T. a státu na účet obvodního soudu 5 984,25 Kč a soudní poplatky ve výši 4 000 Kč. Uvedl, že pohledávka žalobkyně za Zemědělským družstvem S. v M. z titulu odškodnění nemoci z povolání je co do své výše a důvodu vzniku práva identická s výší pohledávky Zemědělského družstva S. v M. za žalovanou, kterou má z titulu zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele při nemoci z povolání, že o nároku žalobkyně na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti vůči Zemědělskému družstvu S. v M. bylo pravomocně rozhodnuto usnesením okresního soudu ze dne 19. 9. 2007, č. j. 3 C 940/98-124, kterým byl mezi účastníky schválen smír, a že žalovaná se nemůže zprostit své povinnosti plnit za zaměstnavatele s poukazem, že přistoupil na uzavření smíru bez souhlasu žalované. Dodal, že usnesení o schválení smíru má účinky pravomocného rozsudku a je závazné nejen pro účastníky nalézacího řízení, ale i pro pojišťovnu, která je povinna nahradit škodu za zaměstnavatele, který má u ní sjednáno pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, a že žalovaná je povinna zaplatit i „náklady řízení výkonu rozhodnutí“, neboť pohledávka Zemědělského družstva S. v M. vůči žalované je výkonem rozhodnutí postížena i ohledně těchto nákladů.

K dovolání žalované Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 24. 10. 2017, č. j. [21 Cdo 2457/2017-253](#), zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Dovodil, že pojišťovna je z důvodu zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání povinna za zaměstnavatele nahradit škodu, která vznikla zaměstnanci při nemoci z povolání, (jen) v rozsahu, v jakém za ni zaměstnavatel odpovídá podle [zákoníku práce](#), avšak že není povinna za zaměstnavatele hradit tu část škody, k jejíž náhradě se zaměstnavatel zavázal nad rámec své odpovědnosti stanovený [zákoníkem práce](#) nebo jinými právními předpisy, a to ani kdyby byl tento závazek zaměstnavatele vůči zaměstnanci obsažen v mezi nimi uzavřeném smíru schváleném soudem. Dospěl proto k závěru, že soud se v řízení o žalobě oprávněného zaměstnance na vyplacení pohledávky, která mu byla příkázána na základě výkonu rozhodnutí nařízeného podle [§ 312 a násl. o. s. ř.](#), podané proti příslušné pojišťovně jako dlužníku povinného zaměstnavatele, který je u ní pojištěn pro případ své odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání podle

§ 205d odst. 1 zák. práce a který se ve smíru schváleném soudem zavázal poskytnout zaměstnanci plnění z důvodu této odpovědnosti (tzv. poddlužnické žalobě podle [§ 315 odst. 1 o. s. ř.](#)), zabývá též rozsahem, ve kterém byl zaměstnavatel povinen k náhradě škody podle pracovněprávních předpisů. V části, v níž plnění požadované zaměstnancem po pojišťovně přesahuje rozsah odpovědnosti zaměstnavatele stanovený [zákoníkem práce](#) nebo jinými právními předpisy, soud žalobu zamítne.

Městský soud poté rozsudkem ze dne 21. 2. 2018, č. j. 23 Co 308/2016-271, rozsudek soudu prvního stupně změnil jen tak, že žalované se náhrada nákladů řízení nepřiznává, jinak jej potvrdil a rozhodl, že žalované se nepřiznává náhrada nákladů řízení před odvolacím a dovolacím soudem. Uvedl, že znalecký posudek vypracovaný JUDr. M. M. není v návaznosti na doplnění tvrzení a důkazů ze strany žalobkyně v řízení využitelný, neboť žalobkyně nebyla v době, za kterou požaduje náhradu za ztrátu na výdělků (období měsíců prosinec 2007 a září 2008 až prosinec 2010), v evidenci uchazečů o zaměstnání, ale poskytovala v době od 1. 1. 2007 do 27. 9. 2016 péči své tchýni K. M., které byl přiznán příspěvek na péči jako osobě ve stupni závislosti II. Vzhledem k tomu, že příčinou ztráty na výdělků byla skutečnost, že žalobkyně pečovala o osobu blízkou, a nikoli neschopnost vykonávat soustavnou výdělečnou činnost pro následky nemoci z povolání, dospěl odvolací soud k závěru, že v období, za které žalobkyně požaduje náhradu za ztrátu na výdělků, není mezi nemocí z povolání žalobkyně a tvrzenou ztrátou na výdělků příčinná souvislost. Dodal, že na uvedeném závěru nic nemění ani skutečnost, že se doba péče o osobu blízkou posuzuje pro účely důchodového pojištění jako doba zaměstnání.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Namítá, že k její neschopnosti vykonávat soustavnou výdělečnou činnost, jakou vykonávala před vznikem škody, a dosahovat stejného výdělků došlo pouze v důsledku nemoci z povolání, že ačkoli u ní byla nemoc z povolání zjištěna již 31. 8. 1994, k žádné změně poměrů na její straně dosud nedošlo, že výkon péče o osobu blízkou nemůže být považován za okolnost vedoucí ke ztrátě nároku na odškodnění za zjištěnou nemoc z povolání, že žádný zákon neukládá osobě postižené nemocí z povolání, jakým způsobem je povinna využít svůj zachovalý pracovní potenciál, a že výši náhrady za ztrátu na výdělků je v takovém případě namíste určit rozdílem mezi výdělkem dovolatelky před vznikem škody a částečným invalidním důchodem, neboť dovolatelka péči o osobu blízkou zužitkovala svůj zbylý pracovní potenciál a neopomněla si nic vydělat. Dále má za to, že po právní moci mezitímního rozsudku o důvodnosti základu nároku na náhradu škody na zdraví nelze žalobu ohledně některého z uplatněných nároků zamítnout z důvodu chybějící příčinné souvislosti mezi tvrzenou újmou a jednáním škůdce, že vzhledem k tomu, že existence příčinné souvislosti mezi škodnou událostí a vznikem majetkové újmy je jedním ze základních předpokladů všech skutkových podstat odpovědnosti za škodu, bylo o této otázce mezitímním rozsudkem závazně rozhodnuto a že v dalším řízení, v němž soud zjišťuje již jen výši nároku, nelze důvodně usuzovat na to, že nárok na náhradu škody není v základu dán pro chybějící příčinnou souvislost. Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud jako soud dovolací [[§ 10a zák. č. 99/1963 Sb.](#), občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „[o. s. ř.](#)“)] po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v [§ 240 odst. 1 o. s. ř.](#), se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští ([§ 236 odst. 1 o. s. ř.](#)).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak ([§ 237 o. s. ř.](#)).

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z [§ 241a odst. 1](#) a [§ 242 odst. 3 věty první o. s. ř.](#) – nepodléhá), že dne 31. 7. 1998 bylo u okresního soudu zahájeno řízení ve věci žalobkyně proti Zemědělskému družstvu S. v M. o odškodnění nemoci z povolání (onemocnění nervů horních končetin z dlouhodobého, nadměrného a jednostranného zatížení), která byla u žalobkyně, jež u

Zemědělského družstva S. v M. pracovala v době od 1. 11. 1989 do 31. 1. 1996 jako ošetřovatelka dojníc a již byl od 4. 8. 1997 přiznán částečný invalidní důchod, zjištěna dne 31. 8. 1994, že v průběhu řízení byl na majetek Zemědělského družstva S. v M. prohlášen konkurs, jehož účinky nastaly dne 31. 3. 2003, že v řízení byl uzavřen smír, který byl schválen usnesením okresního soudu ze dne 19. 9. 2007, č. j. 3 C 940/98-124, a podle kterého se Zemědělské družstvo S. v M. zavázalo doplatit žalobkyni „rentu“ za období od 1. 7. 2003 do 31. 8. 2007 ve výši 220 242 Kč, od 1. 9. 2007 platit žalobkyni „měsíční rentu“ 4 719 Kč a zaplatit náklady řízení ve výši 23 800 Kč, že okresní soud podle uvedeného usnesení nařídil usnesením ze dne 14. 3. 2011, č. j. 50 E 868/2010-6, ve věci žalobkyně jako oprávněné a Zemědělského družstva S. v M. jako povinného výkon rozhodnutí příkázáním peněžité pohledávky, kterou má povinný za žalovanou z důvodu zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, a to k vymožení pohledávky ve výši 96 669 Kč („měsíční renta“ za období měsíců prosinec 2007 a září 2008 až prosinec 2010) a nákladů řízení ve výši 12 470 Kč, a že žalobkyně poskytovala v době od 1. 1. 2007 do 27. 9. 2016 péči své tchýni K. M., které byl přiznán příspěvek na péči jako osobě ve stupni závislosti II.

Za tohoto stavu věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázky hmotného práva, zda a popřípadě v jaké výši přísluší zaměstnanci, který onemocněl nemocí z povolání, nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti vůči zaměstnavateli v době, kdy zaměstnanec pečuje o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve smyslu zákona č. [108/2006 Sb.](#), o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „[zák. o sociálních službách](#)“). Protože tato právní otázka nebyla v rozhodování odvolacího soudu dosud vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle [§ 237 o. s. ř.](#) přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu [§ 242 o. s. ř.](#), které provedl bez jednání ([§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.](#)), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně je opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – vzhledem k době vzniku škody u žalobkyně – podle zákona č. [65/1965 Sb.](#), zákoníku práce, ve znění ... účinném do 30. 9. 1999 (dále opět jen „[zák. práce](#)“).

Předpoklady odpovědnosti zaměstnavatele vůči zaměstnanci za škodu při nemoci z povolání podle § 190 odst. 3 zák. práce jsou existence nemoci z povolání, vzniklé za stanovených pracovních podmínek, vznik škody a příčinná souvislost mezi nemocí z povolání a vznikem škody. O vztah příčinné souvislosti se jedná tehdy, vznikla-li škoda následkem nemoci z povolání (tj. bez nemoci z povolání by škoda nevznikla tak, jak vznikla). Odpovědnost za škodu při nemoci z povolání je tzv. objektivní odpovědnost; zaměstnavatel tedy odpovídá za samotný výsledek (za škodu), aniž je uvažováno jeho případné zavinění.

Jestliže všechny předpoklady odpovědnosti za škodu při pracovních úrazech byly splněny, je zaměstnavatel povinen hradit zaměstnanci škodu, dokud nenastane skutečnost, která představuje změnu okolností, které byly rozhodující pro určení výše náhrady škody, tj. dokud nedojde ke změně poměrů ve smyslu § 202 odst. 1 zák. práce.

Škoda, která vzniká následkem nemoci z povolání, spočívá též ve ztrátě na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity). Ke ztrátě na výdělků dochází proto, že pracovní schopnost zaměstnance byla následkem nemoci z povolání snížena (omezena) nebo zanikla, a účelem náhrady za ztrátu na tomto výdělků je poskytnout přiměřené odškodnění zaměstnanci, který není schopen pro své zdravotní postižení způsobené nemocí z povolání dosahovat takový výdělek, jaký měl před poškozením. Škoda spočívající ve ztrátě na výdělků je tedy majetkovou újmou, která se stanoví – jak vyplývá z § 195 odst. 1 zák. práce – ve výši rozdílu mezi výdělkem zaměstnance před vznikem škody a výdělkem po poškození (po zjištění nemoci z povolání), k němuž je třeba připočítat případný invalidní nebo částečný invalidní důchod poskytovaný z téhož důvodu; nepřihlíží se přitom ke zvýšení invalidního důchodu pro bezmocnost, ke snížení tohoto důchodu podle právních předpisů o sociálním zabezpečení a k výdělků zaměstnance, který dosáhl zvýšeným pracovním úsilím. Tímto způsobem jsou vyjádřeny snížení (omezení) nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného a jeho neschopnost dosahovat pro následky nemoci z povolání stejný výdělek jako před poškozením.

V § 195 odst. 1 zák. práce se výslovně neuvádí, jakým způsobem a za jaké období se stanoví

výdělek zaměstnance po zjištění nemoci z povolání. Vzhledem k tomu, že náhrada za ztrátu na výděleku se vyplácí pravidelně jednou měsíčně (srov. § 205b odst. 3 zák. práce), plyne z povahy věci, že pro určení výše náhrady za ztrátu na výděleku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání částečné invalidity (při uznání plné invalidity není poškozený zaměstnanec povinen vykonávat jakoukoliv výdělečnou činnost) se zpravidla vychází z výděleku zaměstnance, který dosáhl v měsíci, za nějž se náhrada poskytuje.

Podle § 195 odst. 3 zák. práce zaměstnanci, který bez vážných důvodů odmítne nastoupit práci, která mu byla zajištěna, přísluší náhrada za ztrátu na výděleku podle předchozích odstavců pouze ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem před vznikem škody způsobené nemocí z povolání a průměrným výdělkem, kterého mohl dosáhnout za práci, která mu byla zajištěna. Zaměstnavatel zaměstnanci neuhradí škodu do výše částky, kterou si bez vážných důvodů opomenul vydělat.

Od situace, kdy poškozený zaměstnanec nevyužije možnosti vlastní výdělečnou činností (možnosti nastoupit práci u určitého zaměstnavatele) získat příjem, aniž by k tomu měl vážné důvody, která je popsána v § 195 odst. 3 zák. práce, je třeba odlišit stav, kdy poškozený zaměstnanec, který po zjištění nemoci z povolání není schopen vykonávat dosavadní práci, nenastoupí jiné zaměstnání, které by bylo pro něj vhodné z hlediska jeho schopností, kvalifikace a zdravotního stavu, z toho důvodu, že pečuje o blízkou osobu, která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při zvládnání základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti podle [§ 8 zák. o sociálních službách](#), neboť v takovém případě má poškozený zaměstnanec vážný důvod k tomu, aby nevykonával výdělečnou činnost u jiného zaměstnavatele.

I když odpovědnost za škodu způsobenou nemocí z povolání je tzv. objektivní odpovědností (zaměstnavatel odpovídá za tuto škodu, aniž by bylo uvažováno zavinění), je zaměstnavatel povinen nahradit jen takovou škodu, která poškozenému zaměstnanci vznikla následkem nemoci z povolání (tj. v příčinné souvislosti s nemocí z povolání). Skutečnost, že poškozený zaměstnanec, který pro následky nemoci z povolání nemůže konat dosavadní práci, nenastoupí po zjištění nemoci z povolání jiné zaměstnání odpovídající nemocí z povolání snížené (omezené) pracovní způsobilosti z toho důvodu, že pečuje o blízkou osobu, která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při zvládnání základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti podle [§ 8 zák. o sociálních službách](#), není způsobena následky nemoci z povolání, kterou trpí zaměstnanec, ale nepříznivým zdravotním stavem jemu blízké osoby. Je též třeba vzít v úvahu, že náhrada za ztrátu na výděleku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání částečné invalidity) vyjadřuje nezpůsobilost zaměstnance dosahovat pro následky nemoci z povolání stejný výdělek jako před poškozením. Tím, že z důvodu péče o blízkou osobu nemá zaměstnanec po zjištění nemoci z povolání žádný příjem, se na tomto účelu poskytování náhrady za ztrátu na výděleku nic nemůže změnit, neboť jinak by zaměstnanci byla odškodňována újma, k jejíž úhradě náhrada za ztrátu na výděleku nemůže sloužit; hmotné zabezpečení osob, které pečují o blízkou osobu, jež z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při zvládnání základních životních potřeb, zajišťuje příspěvek na péči poskytovaný osobě, jejíž zdravotní stav vyžaduje péči jiných osob, kterým se stát podílí na zajištění sociálních služeb nebo jiných forem pomoci podle [zákona o sociálních službách](#) při zvládnání základních životních potřeb osob (srov. [§ 7 a násl. zák. o sociálních službách](#)).

Z důvodu odpovědnosti za škodu při nemoci z povolání tedy nemůže být zaměstnanci, který pro následky nemoci z povolání není schopen konat dosavadní práci, uhrazena újma, spočívající v tom, že z důvodu péče o blízkou osobu, která pro svůj dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při zvládnání základních životních potřeb, nemá po zjištění nemoci z povolání příjem z vlastní výdělečné činnosti. Jestliže zaměstnanec nemá po skončení pracovní neschopnosti (při uznání částečné invalidity) z důvodu péče o blízkou osobu příjem z vlastní výdělečné činnosti, je nepochybné, že při určení výše náhrady za ztrátu na výděleku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání částečné invalidity nelze vycházet z výděleku, který dosáhl v měsíci, za nějž se náhrada poskytuje (z něhož se při tomto odškodňování – jak uvedeno výše – zpravidla vychází), ani z hledisek uvedených v § 195 odst. 3 věta první zák. práce; „výdělek zaměstnance po zjištění nemoci z povolání“ ve smyslu § 195 odst. 1 zák. práce je třeba v tomto případě stanovit způsobem, který odpovídá smyslu a účelu § 195 zák. práce. Vzhledem k tomu, že smyslem a účelem náhrady za ztrátu na výděleku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity nebo částečné invalidity je – jak uvedeno výše – odškodnění snížení (omezení) nebo ztráty pracovní způsobilosti poškozeného zaměstnance a jeho neschopnosti dosahovat pro následky nemoci z povolání stejný výdělek jako před

poškozením, odpovídá uvedeným požadavkům plně takový postup, který výdělek po zjištění nemoci z povolání určuje podle pravděpodobného výdělku (srov. [§ 17 odst. 4 zák. č. 1/1992 Sb.](#), o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku, ve znění účinném do 31. 12. 2006, a s účinností od 1. 1. 2007 srov. [§ 355 zák. č. 262/2006 Sb.](#), zák. práce, ve znění pozdějších předpisů), jehož by poškozený zaměstnanec dosáhl při práci, odpovídající jeho schopnostem, kvalifikaci a zdravotnímu stavu, již by prokazatelně vykonával, kdyby tomu nebránila okolnost, že pečuje o blízkou osobu, která pro svůj dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při zvládnutí základních životních potřeb; pravděpodobný výdělek je současně třeba stanovit ke dni, v němž poškozenému zaměstnanci vznikl nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání částečné invalidity. Ztráta na výdělku ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem zaměstnance před vznikem škody a uvedeným pravděpodobným výdělkem (s připočtením případného invalidního nebo částečného invalidního důchodu poskytovaného z téhož důvodu) je v příčinné souvislosti s nemocí z povolání, neboť i v době péče o blízkou osobu brání zaměstnanci, který pro nemoc z povolání není schopen konat dosavadní práci, následky nemoci z povolání, aby dosahoval takový výdělek, jaký měl před poškozením zdraví touto nemocí.

Z uvedeného vyplývá, že odvolací soud se měl v projednávané věci zabývat též tím, jaký pravděpodobný výdělek by žalobkyně v době, za kterou se po žalované tzv. poddlužnickou žalobou domáhá pojistného plnění příslušejícího jejímu bývalému zaměstnavateli Zemědělskému družstvu S. v M. za náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání částečné invalidity) příslušející žalobkyni a ve které pečovala o svou tchýni K. M., jež pro svůj dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav potřebovala pomoc jiné fyzické osoby při zvládnutí základních životních potřeb ve smyslu [zákonu o sociálních službách](#), dosáhla při práci, odpovídající jejím schopnostem, kvalifikaci a zdravotnímu stavu, již by prokazatelně vykonávala, kdyby tomu nebránila okolnost, že pečovala o blízkou osobu. Protože touto skutečností se odvolací soud – veden nesprávným právním názorem, že v období péče o svou tchýni K. M., za které žalobkyně požaduje náhradu za ztrátu na výdělku, není mezi její nemocí z povolání a ztrátou na výdělku příčinná souvislost – nezabýval, nemůže být jeho závěr, že za uvedené období žalobkyni (vůbec) nepřísluší náhrada za ztrátu na výdělku a že její tzv. poddlužnické žalobě proto nelze vyhovět, (pro svou předčasnost) správný. V tom, aby se z uvedeného pohledu zabýval výší nároku žalobkyně na náhradu za ztrátu na výdělku (potažmo výší pojistného plnění, k němuž je žalovaná povinna), odvolacímu soudu nebránil pravomocný rozsudek soudu prvního stupně ze dne 19. 2. 2013, č. j. 38 C 82/2011-81, neboť tímto mezitímním rozsudkem bylo rozhodnuto jen o opodstatněnosti tzv. poddlužnické žaloby co do základu, a nikoli též o výši plnění touto žalobou uplatněného.

Protože rozsudek odvolacího soudu není – jak vyplývá z výše uvedeného – správný, a protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud tento rozsudek zrušil ([§ 243e odst. 1 o. s. ř.](#)) a věc vrátil odvolacímu soudu (městskému soudu) k dalšímu řízení ([§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.](#)).